

مقدمه‌ای بر
زمان و روایتِ ریکور

RICOEUR ON TIME AND NARRATIVE

An Introduction to Temps et récit

William C. Dowling

University of Notre Dame Press (2011)

Translated into Persian by Farrokh Ghodsi and published by

© Logos Publications 2024

LOGOS

مقدمه‌ای بر
زمان و روایتِ ریکور

ویلیام داوولینگ

برگردان:

فرخ قدسی

سرشناسه: داوولینگ، ویلیام سی. ۱۹۴۴-م.

عنوان و نام پدیدآور:

مقدمه‌ای بر زمان و روایت ریکور/ ویلیام داوولینگ: برگردان فرخ قدسی.

مشخصات نشر: تهران، لوگوس، ۱۴۰۳

مشخصات ظاهری: ۱۷۲ ص: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۱۳-۳۵-۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

موضوع:

محاکات در ادبیات

زمان در ادبیات

روایتگری

پی‌رنگ (نمایشنامه، داستان و غیره)

شناسه افزوده: قدسی، فرخ، ۱۳۶۱-، مترجم

رده‌بندی کنگره: PN ۲۱۲

رده‌بندی دیویی: ۸۰۹/۹۲۳

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۶۰۷۷۰۷

مقدمه‌ای بر زمان و روایت ریکور

ویلیام داوولینگ، ترجمه فرخ قدسی

طراح جلد: مریم عبدالمهدی		ویراستار: مزگان مهدی‌پور
شمارگان:	شابک:	چاپ اول:
۳۰۰	۹۷۸-۶۲۲-۵۶۱۳-۳۵-۵	۱۴۰۳

برای اطلاعات بیشتر کد فوق را اسکن کنید و به وبسایت نشر لوگوس بروید.

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴ ۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

برای پری حیاتی

تحقیقات کتاب ویلیام داوولینگ بر زمان و روایت ریکور بی‌عیب و نقص است. داوولینگ به خوبی ریکور را می‌شناسد. وی مهم‌ترین استدلال‌های ریکور را برجسته می‌کند و هم به زبانی موجز آنها را ارائه می‌دهد و هم آنها را به پیشرفت‌های فلسفی مربوطه در قرن نوزدهم و بیستم پیوند می‌زند. کتاب داوولینگ نسخه‌ای شفاف و قابل‌فهم از کار ریکور عرضه می‌کند. کتابی است که برای فیلسوفان، مورخان و نظریه‌پردازان ادبی از اهمیت بسزایی برخوردار خواهد بود.

— توماس پاول، دانشگاه شیکاگو

کتاب ویلیام داوولینگ، مقدمه‌ای بر زمان و روایت ریکور، اثری ظریف و ارجمند است. این کتاب مقدمه‌ای مفصل بر یکی از آثار اصلی فلسفه و نظریه‌ی روایت ارائه می‌دهد که با توجه به دشواری متن ریکور دستاوردی قابل‌توجه است. با این حال، داوولینگ همچنان روشن و گاهی اوقات به سادگی با طرز استدلال خود به ما نشان می‌دهد چرا باید به ریکور توجه کنیم و اینکه با شناخت بهتر او چه چیزی عایدمان می‌شود.

— مایکل وود، دانشگاه پرینستون

فهرست

۱.....	پیشگفتار مترجم.....
۳.....	پیشگفتار.....
۹.....	فصل اول: محاکات.....
۳۱.....	فصل دوم: زمان.....
۵۵.....	فصل سوم: روایت‌مندی.....
۷۷.....	فصل چهارم: معناشناسی کنش.....
۹۹.....	فصل پنجم: بوطیقای تاریخ.....
۱۲۱.....	فصل ششم: بوطیقای داستان.....
۱۴۳.....	ضمیمه: پل ریکور: سفری فلسفی.....
۱۵۷.....	معرفی نویسنده.....

پیشگفتار مترجم

برای سهولت فهم مطالب این اثر، به خواننده پیشنهاد می‌شود زمان و روایت ریکور را مطالعه کند. این اثر در سه جلد با عنوان زمان و حکایت به فارسی ترجمه شده است. دلیل اصلی ترجمه این اثر به همان علتی برمی‌گردد که مؤلف در پیشگفتار خود آورده است. وقتی زمان و حکایت را می‌خوانیم احتمالاً همچون خواننده انگلیسی به خود می‌گوییم که مشکل از ترجمه است ولی ترجمه فارسی زمان و حکایت کاملاً موثق و معتبر است.^۱ دشواری فهم اثر ریکور بیشتر به سبب سبک تجزیه و تحلیل او است.

دلیل ترجیح لفظ روایت بر حکایت این است که روایت مفهومی گسترده‌تر از حکایت دارد. روایت، همانند حکایت، به کنش نقل و گزارش رویدادها اشاره دارد، ولی به اعتبار گستردگی مفهوم خود فراتر از نقل و گزارش می‌رود. در متون روایت‌شناختی روایت بیشتر به چگونگی سازماندهی رویدادها ارجاع می‌دهد.

در ترجمه این قبیل متون، انتقال مفاهیم بر انتقال سبک ارجحیت دارد. از این رو،

---

۱. در زمان شروع ترجمه کتاب حاضر، حدوداً پنج سال پیش، فقط دو جلد از زمان و حکایت به فارسی ترجمه شده بود. امروز هر سه جلد آن در دسترس خواننده است.

۲ | مقدمه‌ای بر زمان و روایت ریکورا

در بسیاری موارد به ناچار دست به ترجمه‌گاهی و ترجمه‌افزایی زده‌ام تا فهم اثر را حتی‌الامکان ساده‌تر سازم.

فرخ قدسی

پیشگفتار

هدف کتاب حاضر ارائه مفاهیم کلیدی کتاب زمان و روایت^۱ به خوانندگانی است که شاید به سبب پیچیدگی‌های شیوه استدلال پل ریکور^۲ از فهم مطالب او ناامید شده باشند. کسانی که کتاب را به زبان فرانسه نخوانده‌اند، ممکن است تصور کنند که سردرگمی آنها به دلیل خواندن ترجمه متن ریکور باشد.^۳ این فرض تا حدودی منطقی است. زیرا آنچه را که می‌توان به تقریب در زبان مقصد بیان کرد، ممکن است در زبان مبدأ کاملاً روشن و واضح باشد. اما در مورد ترجمه متن ریکور این فرض صدق نمی‌کند. ترجمه انگلیسی زمان و روایت^۴ در کل، موثق و شایان تحسین است. تجربه خواندن ریکور به زبان انگلیسی تقریباً مشابه خواندن آثار او به زبان فرانسه است. در واقع، شرح و تفسیرهای موجود بر فلسفه ریکور نشان می‌دهد که خوانندگان فرانسوی نیز مشکلاتی با سبک استدلال فلسفی او دارند که گاهی عامدانه نیمه‌کاره به نظر می‌رسد. برای خوانندگانی که به تازگی با نوشته‌های ریکور آشنا می‌شوند، این

---

1. Paul Ricoeur, *Temps et récit*, 3 vols. (Paris: Éditions de Seuil, 1983-85).

2. Paul Ricoeur

۳. شاید خوانندگان ترجمه فارسی زمان و حکایت هم همین احساس را داشته باشند ولی ترجمه فارسی کاملاً موثق است. -م.

4. *Time and Narrative*, 3 vols., trans. Kathleen McLaughlin and David Pellauer (Chicago: University of Chicago Press, 1984-88).

سبک سنگ بزرگی است بر سر راه درک مفاهیم کلیدی اثرش.

فرانسیس دُس در کتاب پل ریکور: مفهوم یک زندگی^۱ نشان داده است که سبک ریکور در تقابل با سبک فلسفی رایج آن زمان پاریس شکل گرفته است. در فرانسه، اغلب به این سبک لقب پارسیانیسم^۲ می‌دهند که به معنای شیوه بررسی یک برهان است؛ برهان به مثابه حُکمی یا نقض حکمی و در این بررسی تا سرحد وهم و خیال به ادعاهای پرآب‌وتاب شاخ و برگ دادن. برای نمونه، دس در کتابش شدت تلخی ماجرای اتهام ریکور را نشان می‌دهد. پس از این‌که ریکور کتاب فروید را منتشر کرد شاگردان لاکان او را متهم به سرقت نظریات استادشان کردند. این ماجرای تلخ، برای آنی پرده از نزاع انتزاعی سبک‌های فکری برمی‌دارد. یکی از این سبک‌ها را خود لاکان نمایندگی می‌کرد، شخصیتی پرطرف‌دار در بین عموم که در سمینارهای پرمخاطب، اظهارنظرهای قصار خود را نظریه جدید ناخودآگاه^۳ فروید قلمداد می‌کرد. ریکور نماینده سبک دیگری بود که یکه و تنها در دفتر کار خود تلاش می‌کرد از طریق تجزیه و تحلیل‌های بی‌انتها و صبورانه، پیام‌هایی را استخراج کند که نظریه ناخودآگاه فروید برای فلسفه اختیار^۴ و اراده^۵ در برداشت.

از سوی دیگر، دلیل واضحی وجود ندارد تا تجزیه و تحلیل را، سوای میزان پیچیدگی آن، برهان محسوب کنیم. در سال ۱۹۷۰، ریکور نقش مؤثری در معرفی اثر جان آستین^۶ با عنوان چگونه کلمات کار انجام می‌دهند؟^۷ به خوانندگان فرانسوی داشت. عنوان ترجمه فرانسوی این کتاب گفتن یعنی انجام دادن^۸ اشاره‌ای تلویحی است به توانایی کنشی^۹، اجرایی^{۱۰} و غیربیانی^{۱۱} که امروزه در زبان‌شناسی مفاهیمی شناخته شده به حساب می‌آیند. شرکت‌کنندگان سخنرانی‌های آستین (همین سخنرانی‌ها مصالح اولیه‌ای بودند برای کتاب چگونه کلمات کار انجام می‌دهند؟) چنین کتاب راهنمایی

1. François Dosse, Paul Ricoeur: *Les sens d'une vie* (Paris: Éditions de Découverte & Syros, 2001).

2. Parisianism

3. theory of the unconscious

4. volition

5. will

6. J. L. Austin

7. How to Do Things with Words

8. Quand dire, c'est faire

9. performative

10. constative

11. illocutionary force

نداشتند. بعضی اوقات خواندن نوشته‌های ریکور مانند تجربه‌ای است که شرکت‌کنندگان سخنرانی‌های آستین گزارش کرده‌اند؛ حس سرگردانی در دریایی از تحلیل‌های بی‌پایان که هیچ هدفی ندارند و تنها به تجزیه و تحلیل‌های بیشتری منتهی می‌شوند. با وجود این، به نظر آستین در حین تجزیه و تحلیل، اگر به اندازه کافی دقیق و هدفمند باشیم، به نقطه‌ای می‌رسیم که ناگزیر در آن موضوع اصلی هویدا می‌شود. این مسئله با یک تفاوت مهم در مورد ریکور نیز صدق می‌کند.

تفاوت این است: در نظر آستین، هدف از تجزیه و تحلیل دقیق این بود که حقایقی را روشن کند که مستقیماً در عبارات گزاره‌ای^۱ قابل بیان نیستند؛ ولی در نظر ریکور، هدف از تجزیه و تحلیل‌ها این است که آنها را به نقطه‌ای فراتر از محدوده استدلال صرفاً منطقی یا عقلی ببرد؛ به سوی بن‌بستی^۲ یا تضادی^۳ حل‌نشده. اجتناب‌ناپذیری چنین تضادهایی به مثابه اصلی هادی در فلسفه ریکور عمل می‌کنند. در نظر ریکور، تاریخ طولانی تحقیقات فلسفی نشان می‌دهد که عمیق‌ترین تناقضات تجربه انسانی را نمی‌توان با استدلال فلسفی حل کرد؛ برای مثال، این تناقض که ضمیر متعقل می‌تواند در مورد هستی خود تأمل کند، اما قادر نیست بیان کند چگونه کنش تأمل را انجام می‌دهد. با این حال، از این تناقض‌ها گریزی نیست، حداقل تا زمانی که هستی به اشکال مختلف این تناقض‌ها را مصرانه در معرض توجه ما می‌نشانند. از دیدگاه ریکور، ارزش فلسفه در جد و جهدی دائمی در راه رسیدن به غایتی بامعنا یا بامفهوم نهفته است و خطر آن در وسوسه رسیدن به این باور است که هر حقیقت مکشوف تا ابد بی‌تغییر خواهد ماند.

روش معمول ریکور این است که نظریه‌های ثابت‌شده و استدلال‌های فلسفی را آن‌قدر تجزیه کند تا نشان بدهد این نظریه‌ها مسائل مهمی را حل نشده باقی گذاشته‌اند، صرف‌نظر از اهمیت آن نظریه‌ها در درک هر مسئله مهم، خواه ماهیت بازنمود محاکاتی^۴ باشد خواه فرق مفهوم علیت^۵ در توضیح روان‌شناختی یک مسئله در تقابل با توضیح جسمانی آن. حتی برای افرادی که علاقه زیادی به رویکرد ریکور

---

1. propositional terms
 2. aporia
 3. paradox
 4. mimetic representation
 5. causality

دارند، خود این روند تحلیل گاهی اوقات فی‌نفسه مقصودی به نظر می‌رسد. از این رو، برای مثال، ویراستار دیرینه ریکور، فرانسوا وال^۱، که یکی از آگاه‌ترین و نکته‌سنج‌ترین خوانندگانش نیز بوده است در سال ۱۹۸۴ مدت کوتاهی بعد از خواندن متن دست‌نوشته جلد دوم کتاب زمان و روایت محترمانه تلاش می‌کند ریکور را متوجه کند که با پرداختن زیاد به موارد تصادفی، بارها از هدف اصلی خود دور می‌شود («اطلاعات، یادآوری‌ها و تشریحات متفرقه»^۲). این دست‌یادآوری‌های ناامیدانه در نامه‌نگاری‌های ویراستارانه وال و ریکور مکرراً به چشم می‌خورند.

به این امید که خواننده را از این سرخوردگی دور نگه داریم، تصمیم گرفته‌ام این کتاب را بر اساس دیدگاهی بنویسم که چند سال پیش طی بحث و گفت‌وگوهایی به دست آوردم که شخصاً با پل ریکور در مؤسسه مطالعات پیشرفته علوم انسانی داشتم. ریکور و من در اتاق‌های مجاور کار می‌کردیم. در آن ایام ریکور در مراحل اولیه نوشتن کتاب زمان و روایت بود، و تمرکز اصلی او بر آثار نورتروپ فرای^۳ و هیدن وایت^۴ بود. تخصص من در فلسفه تحلیلی^۵ بود و آن ایام اطلاعات کمی در مورد فلسفه فرانسوی (قاره‌ای) داشتم؛ ریکور علاقه خاصی داشت به نورتروپ فرای و نظریه صورت‌گرایانه^۶ ویمسات^۷ و مونرو بیردسلی^۸ که آن زمان هر دوی آنها در دانشگاه ییل بودند. روبن بروئر^۹، دانشجویان او در هاروارد و من به خوبی با نظریات همه آنها آشنا بودیم. ما هر روز بحث و گفت‌وگو داشتیم و بعداً در برگزاری یک سمینار در مورد نظریه استقلال ادبی^{۱۰}، موضوعی که ریکور در کتاب زمان و روایت به میزان زیادی به آن پرداخته است، با هم همکاری کردیم. در همان دوران من مستقلاً شروع به خواندن آثار منتشرشده پیشین او کردم.

متوجه شدم بهترین راه فهم نوشته‌های ریکور، برای کسانی که به استدلال‌های سرراست فلسفه تحلیلی عادت دارند، این است که گریزهای گاه‌به‌گاه به بن‌بست‌ها یا

1. François Wahl

2. Ibid. p.552.

3. Northrop Frye

4. Hayden White

5. analytic philosophy

6. formalist theory

7. William K. Wimsatt

8. Monroe Beardsley

9. Reuben Brower

10. literary autonomy

تضادهای دور از ذهن را نادیده بگیرند و در عوض به روشی توجه کنند که نظریه‌ها و استدلال‌های ثابت شده، زیر فشار تجزیه و تحلیل ریکور از هم می‌پاشند و مجدداً خود را از نو بازسازی می‌کنند. به نظر می‌رسد اصالت عمده ریکور در مقام فیلسوف، که معمولاً در تفسیر کارهای او به آن پرداخته نمی‌شود، دقیقاً در تسلط او در تداوم این روند بازسازی مکرر نهفته است. تلاش می‌کنم نشان دهم که در زمان و روایت، نظریه‌ها و استدلال‌های ارسطو و آگوستین^۱ و هوسرل^۲ در مورد زمان، فرای و گریماس^۳ در مورد ساختار روایت، دانتو^۴ و مینک^۵ در مورد ماهیت تفسیر تاریخ محور چگونه با تحلیل‌های ریکور، ابتدا دگرگون و بعد در مجموعه جدیدی از روابط با یکدیگر بازنمایی می‌شوند؛ مشاهده این دگرگونی و بازنمایی هیجان فکری اصیلی در بردارد.

شارحان ریکور کمابیش منحصرراً بر چیزی تمرکز کرده‌اند که شاید بشود گرایش سلبی فلسفه او نامید یا به عبارتی تأکید مداوم بر نوعی متناقض‌نمایی^۶ دارند که هر دعوی تملک حقیقت مطلق را رد می‌کند، یا آنچه در فرانسه اغلب به عنوان رد شناخت مطلق ریکوری^۷ شناخته می‌شود. اما در تفکر ریکور گرایشی شدیداً ایجابی نیز وجود دارد، اگرچه در واقع تشخیص آن دشوارتر است، به‌ویژه از نگاه خوانندگان نواشنا. نقطه آغاز فهم فلسفه ریکور برای من هنگامی بود که متوجه مشاهدات فوق‌العاده بدیعی شدم که او در حین بررسی اثر دیگران ارائه می‌دهد. این مشاهدات اگرچه غیرنظام‌مند ارائه شده‌اند، نکاتی صرفاً تصادفی در استدلالی گسترده نیستند، بلکه نکاتی به هم مرتبط‌اند که باید در چارچوبی نظام‌مند درک شوند. در این کتاب سعی کرده‌ام چنین چارچوبی را به خوانندگان ارائه دهم. در فصل‌های بعدی به بازسازی آنچه به گمانم مضمون اصلی زمان و روایت باشد می‌پردازم. این مضمون در سه جلد با نظروزی^۸ گسترده در مورد موضوعات مختلف، به شکلی پراکنده ارائه شده است. شاید لازم به ذکر نباشد که امیدوارم این کتاب کلید کارآمدی باشد برای درک اثر ریکور در کلیت خود.

1. Augustine

2. Edmund Husserl

3. A. J. Greimas

4. Arthur Danto

5. Louis O. Mink

6. paradoxicality

7. Renoncement au savoir absolu

8. speculation

در ضمیمه نسخه کوتاه شده، مصاحبه‌ای با پل ریکور را آورده‌ام که اولین بار در مجله ادبیات^۱ منتشر شده است. این مصاحبه به ترجمه من، اولین بار در پراویدنس: مطالعات تمدن غربی^۲ شماره ۲ (پاییز/ زمستان ۲۰۰۴) منتشر شد. از ویراستاران پراویدنس سپاسگزارم که مجوز چاپ مجدد این نسخه کوتاه شده را دادند. در پایان، می‌خواهم از افرادی یاد کنم که وامدار ایشانم. در مرکز ملی علوم انسانی^۳، علاوه بر گفت‌وگو با پل ریکور، روزانه با دیوید فالک^۴ بحث‌هایی داشتم که به درک من از مسائلی که در فصل‌های بعدی مطرح می‌شوند کمک بزرگی کرده‌اند. همچنین، نظرات لیندا داوینگ^۵، کیت فاین^۶، راسل گودمن^۷، روث مارکوس^۸، جی. اف. شولر^۹ و مرحوم جرولد کاتز^{۱۰} - به بحث‌های منظم یا گاه‌به‌گاه غنا بخشیده‌اند. نسخه‌های اول این دست‌نوشته را توماس پاول^{۱۱} و مایکل وود^{۱۲} بازخوانی کرده‌اند. هر دو پیشنهادهایی داده‌اند که باعث شد دقتی مضاعف در نقاط اساسی تفسیرم به خرج دهم. از هر دوی آنها سپاسگزارم. در مجله دانشگاه نوتردام^{۱۳}، ویراستاری برجسته ربه‌کا دبور^{۱۴}، من را از چندین خطای فاحش و بسیار ناخوشایند سبکی نجات داد. دانشگاه راتگرز^{۱۵}، طی ترم پاییز ۲۰۱۰، سمیناری ویژه در زمینه روایت‌شناسی در سرای بیشاپ^{۱۶} برگزار شد، کتاب حاضر وامدار هوش پرشور و شکاک دانشجویان رشته زبان انگلیسی گروه ۴۹۱ این دانشگاه است. در بخش تقدیم‌نامه کتاب از میرا جلن^{۱۷} هم بابت کتاب فوق‌العاده او پنج داستان در جست‌وجوی حقیقت^{۱۸} که الهام‌بخش این سمینار بود، و همچنین بابت تدریس مشترک این کتاب، آن‌هم در دوره بسیار پرمشغله‌ای از زندگی‌اش، قدردانی می‌کنم.

-
1. Magazine littéraire
  2. Providence: Studies in Western Civilization
  3. The National Humanities Center
  4. David Falk
  5. Linda Dowling
  6. Kit Fine,
  7. Russell Goodman
  8. Ruth Marcus
  9. G. F. Schueler
  10. Jerrold Katz
  11. Thomas Pavel
  12. Michael Wood
  13. The University of Notre Dame Press
  14. Rebecca DeBoer
  15. Rutgers University, New Jersey
  16. Bishop House
  17. Myra Jehlen
  18. Five Fictions in Search of Truth